

Jakub Filonik

„Współdział w polis: greckie konceptualizacje wspólnoty politycznej”

Liczne starożytne greckie teksty i gatunki wspominają o „współdziale” w rozmaitych materialnych i abstrakcyjnych zasobach. Niniejszy projekt ma na celu zbadanie koncepcji obywatelstwa i wspólnotowości wyrażonych jako „współdział w polis”. Zajmuje się analizą języka przynależności do wspólnoty polis zwłaszcza w źródłach z epoki klasycznej (V-IV w. p.n.e.).

Arystoteles, poszukując właściwej definicji tego, co wyróżnia „obywatela”, znalazł w swojej *Polityce* odpowiedź w postaci idei „współdziału” pełnoprawnego mężczyzny obywatela w instytucjach politycznych miasta-państwa. Tę ideę można spotkać w greckich tekstach prawnych, pojawia się też często w retoryce, w bezpośrednich zwrotach do masowej publiczności obywatelskiej, dynamicznie odnoszących się do norm wspólnotowych. Niniejszy projekt ma na celu przestudiowanie wszystkich wystąpień tej koncepcji w klasycznych greckich źródłach. Zajmuje się badaniem pojęciowych powiązań i kulturowych źródeł języka „współdziału”, jego roli w dyskursie publicznym oraz w refleksji nad tymi kategoriami w filozofii politycznej. Ma na celu analizę koncepcji kulturowej i metafory pojęciowej, która była kluczowa dla starożytnej kultury greckiej, oraz rozwinięcie nowego podejścia do greckiego obywatelstwa i polityki.

Stopień, w jakim poznanie w ogóle i pojęcia abstrakcyjne w szczególności są „osadzone” (ang. *grounded*) w doświadczeniach zmysłowych, motorycznych i społecznych, jest dyskusyjny, ale fakt takiego osadzenia jest dziś powszechnie przyjętym faktem w wielu dziedzinach nauki, zwłaszcza dzięki badaniom empirycznym. Najdobitniej „osadzone” pojęcia są zazwyczaj wyrażone przez czasowniki (np. „mieć udział”, „brać udział”), jako mające bezpośrednie oparcie w działaniu i doświadczeniu, metafory natomiast pomagają pokonać przepaść między konkretem a abstrakcją w języku i poznaniu. W nawiązaniu do nowych, znaczących badań w obrębie językoznawstwa kognitywnego niniejsze studium będzie starało się prześledzić możliwe drogi ewolucji pojęciowej w greckim dyskursie politycznym.

Współdzielony świat Greków może wydawać się bardzo odległy od współczesnych koncepcji wspólnoty. Współdział staje się dziś jednak znowu powszechnym rodzajem społecznej interakcji. Współdzielimy coraz więcej w rzeczywistej i wirtualnej (również pojęciowej) przestrzeni, w świecie, który ma okazję przemyśleć kategorie własności i dostępu do zasobów, jest to zatem właściwy moment w szeroko rozumianej humanistyce, ale też w naukach starożytnych na przemyślenie historycznego doświadczenia i rozumienia współdziału.

Szczególnie istotny dla tego projektu jest fakt, że greckie idee związane ze „współdziałem w polis” mogą oddawać bardziej pierwotne doświadczenie i bardziej podstawowy kulturowy sposób myślenia o własności, wspólnocie i dystrybucji materialnych i symbolicznych zasobów, niż zwykle się zakłada. Należy zatem osadzić takie pojęcia w ich właściwym kontekście i przeanalizować je, tak abyśmy mogli właściwie rozumieć sposoby myślenia stojące za kategoriami przynależności i statusu w dyskursie. Dotyczy to także z jednej strony schematów opisywania normatywnego „współdziału” pełnoprawnych mężczyzn obywateli, a z drugiej innych członków wspólnoty, mających szerzej, lecz w sposób niepełny „udział w sprawach polis”.